

УДК 340.69

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2021-41-1-68-76>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ В УКРАЇНІ

Лазебний А.М., Божук І.І.

CURRENT ISSUES OF APPOINTMENT OF CRIMINAL FORENSIC EXAMINATIONS IN UKRAINE

Lazebny A.M, Bozhuk I.I.

У статті досліджено основні проблемні питання при призначенні та проведенні судової експертизи, що впливають на терміни та результати експертних досліджень, а також вирішення цих питань при розслідуванні у кримінальних провадженнях.

На підставі аналізу наукових домок та правової регламентації, розроблено авторське визначення терміну «судова експертиза». Проведено аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України та визначено основні проблеми та колізійні моменти.

З урахуванням сучасних тенденцій розвитку судової експертології як науки виокремлено, що існує нагальна потреба в однозначному термінологічному визначенні понятійного апарату, встановлення правового статусу експерта та регламентації комплексної експертизи в кримінальному провадженні.

Аргументовано необхідність внесення змін до порядку та підстав проведення судової криміналістичної експертизи, з метою уникнення узурпації такого права слідчим суддею.

До основних проблем застосування чинних норм права віднесено, перш за все ст. 244 чинного КПК України, відповідно до якої «експерта може залучити слідчий суддя за клопотанням сторони захисту в разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта». Застосування цього положення тягне за собою ряд проблем, серед яких: санкціонування слідчим суддею процедури проведення судової експертизи є недоцільним, оскільки більшість експертиз у кримінальному провадженні є обов'язковими, а тому перекладання функції призначення і так обов'язкових експертиз на суд лише затягне процес розгляду справи; за таких обставин не можливо забезпечити оптимізацію судових витрат на проведення судових експертиз; це спричиняє дисбаланс сторін кримінального провадження, що тягне за собою неефективність способів захисту та правосуддя в цілому, а також протириччя засаді свободи в поданні сторонами до суду своїх доказів та доведенні їх переконливості; це веде до невиправданих формальних і неформальних обмежень у використанні засобів доказування та нівелювання принципу змагальності сторін кримінального процесу.

Запропоновано вирішити проблемні аспекти термінологічного апарату, визначення статусу експерта та комплексної експертизи, а також порядку на підстав проведення судової експертизи у кримінальному провадженні у новому проекті Закону України «Про судово-експертну діяльність».

Ключові слова: експерт, суд, кримінальне провадження, досудове розслідування, слідчий суддя, слідчий, суддя, реформи, правосуддя.

Постановка проблеми. Забезпечення охорони та захисту прав людини є фундаментальним завданням держави та світової спільноти. Гарантування ефективного правосуддя в країні є основою для благополучного та стабільного життя її громадян. Корупційність органів влади, в тому числі правосуддя та правоохоронних органів є недопустимою для демократичної та правової держави, тому повинна бути викорінена у всіх свої проявах.

Українське законодавство останнім часом зазнало чимало реформ. Частина із цих реформ оцінюється фахівцями позитивно, проте є значні недопрацювання, зокрема того, що стосується інституту судової експертизи.

Законом України № 2147-VIII від 03.10.2017 року «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [1], внесено багато змін до Закону України від 25 лютого 1994 р. «Про судову експертизу» [2] (далі – Закон), в контексті концептуальних аспектів поняття судової експертизи (ст. 1 Закону), повноважень суб'єктів судово-експертної діяльності (ст. ст. 7, 9, 10 Закону), підстав проведення судової експертизи (ст. 71 Закону). Як наслідок, відповідних змін стосовно підстав і порядку залучення судового експерта на стадії досудового розслідування злочинів зазнав і чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою процесуального порядку призначення криміналістичних судових експертиз у своїх наукових працях займалися такі вчені як Р. С. Белкін, В. Г. Гончаренко, А.В. Дулов, А. В. Іщенко, К.Б. Каліновський, О.М. Качалова, Н. І. Клименко, В.П. Колодюк, В. К. Лисиченко, Л.М. Лобойко, А. І. Лозовий, Г. М. Нагорний, В. Т. Нор, М. Я.

Сегай, А.В. Смірнов, В. М. Тертишник, П.В. Цимбал, М. Г. Щербаковський та інші. Разом з тим, з урахуванням законодавчих змін та практичних проблем, дана тема є мало дослідженою вітчизняними науковцями

Метою статті є дослідження актуальних проблем призначення криміналістичних судових експертиз в контексті реформованого законодавства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах реформування українського законодавства в цілому, кримінальне процесуальне законодавство України є чи не одним із найбільш проблемних. Проблеми реформування цього блоку законодавства пов'язані із застарілими підходами радянського періоду, корупційністю правоохоронної системи та відсутністю необхідної кількості якісних кадрів. Проте, державні перетворення намагаються зміни вже укоріненні проблеми та вирішити нагальні питання. Одним із таких питань є вдосконалення нормативної регламентації порядку призначення судової експертизи у кримінальному провадженні.

Необхідно зазначити, що сьогодні до кримінального процесуального законодавства України законодавцем були внесені значні зміни. Серед суттєвих змін слід виокремити процедуру призначення судових експертиз у кримінальному провадженні України.

Вкрай важливо зазначити, що під час кримінального провадження виникають питання, вирішення яких потребує використання наукових, технічних, або інших спеціальних знань та умінь набутих в результаті цілеспрямованої професійної діяльності, які використовуються з метою збирання доказової інформації про злочин.

Судова експертиза забезпечує кваліфіковане та методично обґрунтоване дослідження об'єктів, що мають значення для встановлення обставин кримінального провадження, й є вкрай поширеною формою

використання спеціальних знань у вітчизняному судочинстві. Проте проблеми, зумовлені недоліками правового регулювання інституту судової експертизи у кримінальному процесі, багато в чому ускладнюють її ефективне використання. Ці проблеми перш за все пов'язані з нещодавніми законодавчими нововведеннями стосовно понятійного апарату судової експертизи, підстав і порядку залучення судового експерта в кримінальне провадження [4, С. 219].

Для призначення та проведення судової експертизи обов'язково потрібна наявність як фактичних так і юридичних підстав. Фактичною підставою є дані, які свідчать про певні обставини, що можуть стати передумовою для проведення судової експертизи. Юридичною підставою є передбачена законодавством формальна процесуальна форма правого акту [5, с. 8-9].

Згідно нової редакції ст. 1 Закону, під судовою експертизою варто розуміти «дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла, об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [2].

Як влучно зазначає Макаренко І.Є, у тій редакції наведена дефініція не дозволяє відмежувати судову експертизу від іншої – несудової. У загальному широкому розумінні судову експертизу розглядають як процесуальну (слідчу) дію, яка полягає у проведенні за дорученням суду експертного дослідження матеріальних об'єктів або процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду, з метою отримання об'єктивного висновку з питань, що потребують спеціальних знань [4, С. 219].

Головним з напрямків протидії зростання рівня злочинності у країні є забезпечення принципу невідворотності кримінальної від-

повідальності. Для реалізації цього потрібне своєчасне залучення експерта [6, С. 225].

Згідно з ч. 1 ст. 69 КПК України, «експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право, відповідно до Закону, на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок із питань, які виникають під час кримінального провадження й стосуються сфери її знань» [3].

Здійснення функцій та завдань криміналістичних судових експертиз в контексті розкриття скоєних злочинів, доведення вини конкретних осіб значно ускладнилися внаслідок проведеної в Україні правової реформи. У кримінальному судочинстві проблема призначення і здійснення експертиз завжди мала місце, вона була та залишається досить актуальною, оскільки важлива роль в доведенні вини особи, яка вчинила злочин, належить саме експертизі.

Відповідно до ст. 101 КПК України під висновком експерта слід розуміти докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи [3].

Як відомо, висновок експерта є одним з джерел доказів, передбачених процесуальним законодавством та підлягає обов'язковій оцінці суб'єктами доказування. Оскільки в переважній більшості випадків при проведенні експертизи досліджуються об'єкти, у виявленні і вилученні яких експерт участі не бере, один із важливих компонентів оцінки висновку – перевірка дотримання процесуального порядку одержання (виявлення, фіксація, вилучення, упаковки) досліджуваних

речових доказів, документів та зразків [7, с. 376-377].

Варто зазначити, що з огляду на наукові підходи та законодавче трактування поняття «судова експертиза», доцільно буде узагальнити викладене у авторському розумінні даної дефініції. Так, судова експертиза - це сукупність дій спеціально уповноваженого суб'єкта, спрямована на проведення спеціального дослідження об'єктів експертизи, що потребує глибоких знань у тій чи іншій галузі з метою передачі визначеної інформації для встановлення правосуддя.

В контексті нових змін у кримінальне процесуальне законодавство, особливе занепокоєння у науковців і практиків викликала нова редакція ст. 7 Закону в частині обмеження здійснення судово-експертної діяльності у кримінальних провадженнях виключно державними спеціалізованими установами. Іншими словами, цією нормою права встановлено монополію держави на проведення судової експертизи у всіх кримінальних провадженнях. Варто зазначити, що така умова дотримується лише в кримінальних провадженнях, судові експертизи у інших провадженнях можуть бути проведені і недержавними суб'єктами.

На нашу думку, ці зміни мають свою логіку, проте вже є недостатньо обґрунтованим в сучасних реаліях. З одного боку, дане положення дає можливість контролювати судово-експертну діяльність, зменшуючи при цьому корупцію на місцях, кількість фальсифікацій. З іншого боку, такі правила дещо суперечать демократичним засадам та принципу змагальності сторін у кримінальному процесі. Разом з тим, порушеним можна вважати принцип судово-експертної діяльності в контексті розвитку альтернативної (конкурентної) експертизи у кримінальному провадженні. Варто також зазначити, що така монополія потребує значних фінансових затрат, великої кількості професійних кадрів,

адже кількість замовлень на судові експертизи значно збільшиться, що швидше за все спровокує затримки їх результатів, а тому довготривалість судових розглядів.

Доцільно звернути увагу ще на одні зміни в інституті судової експертизи. Законодавцем було змінено підстави та порядок призначення судової експертизи. Так, згідно із ч. 1 ст. 242 КПК України, «експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження або, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права» [3].

Здійснивши аналіз норм КПК України та Закону, можна дійти висновку, що всупереч ч. 5 ст. 40 Закону, дане положення позбавляє слідчого процесуальної самостійності залучати експерта в необхідний момент, тим самим закріплює за слідчим суддею монополне право на вирішення цього питання.

Згідно зі ст. 243 КПК України сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, зокрема за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Поряд із тим сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, зокрема обов'язкової [3].

Також, відповідно до ст. 244 чинного КПК України, експерта може залучити слідчий суддя за клопотанням сторони захисту в разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта [3]. Слідчий суддя застосовує процесуальні санкції у вигляді повернення клопотання особі, яка його подала, у випадку недодержання вимог КПК України, які висуваються до форми і порядку подання клопотання про призначення судової експертизи.

З огляду на викладене, можна прослідкувати, що до реформування законодавства для проведення експертизи необхідна була лише постанова слідчого чи прокурора, а ухвала слідчого судді для проведення експертизи необхідна була лише у випадку відмови слідчого чи прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта.

Із урахуванням змін, згідно нової редакції ст. 243 КПК України, судовий експерт може залучатися тільки за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за відповідним клопотанням сторони кримінального провадження, і лише в тому разі, коли особа, яка звернулася з таким клопотанням, доведе, що для вирішення питань, що мають істотне значення для кримінального провадження, необхідне використання спеціальних знань [3].

Не надто вдалою видається положення ч. 3 ст. 244 КПК України, за яким клопотання може розглядатися слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, впродовж 5 днів із моменту його надходження до суду, за підсумками якого слідчий суддя має прийняти одне з двох рішень: призначити або відмовити у призначенні судової експертизи [3]. Разом з тим, відповідно до ч. 5, 6 ст. 244 КПК України, під час розгляду клопотання слідчий суддя має право за власною ініціативою або за клопотанням учасників розгляду заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення клопотання [3].

Слушною є думка Макаренка Є.І., що слідчий суддя самостійно визначає підстави для проведення експертизи, експертну установу, якій доручає проведення експертизи, хоча це істотно обмежує право збирати докази та суперечить їхній функції судового контролю за дотриманням прав учасників кримінального процесу на стадії досудового

розслідування. Виходить, що сторона захисту позбавляється свого права залучати експертів на договірних (платних) умовах, а сторона обвинувачення, втрачаючи дорогоцінний час, який має суттєве значення для розслідування будь-якого кримінального правопорушення, буде змушена чекати доручення суду на проведення вкрай необхідної експертизи [4, С. 221].

На нашу думку, нові зміни в КПК України в контексті інституту судової експертизи на є вдалими, обґрунтованими і виправданими в сучасних реаліях.

По-перше, санкціонування слідчим суддею процедури проведення судової експертизи є недоцільним, оскільки більшість експертиз у кримінальному провадженні є обов'язковими (відповідно до ч. 2 ст. 242 КПК України), зокрема щодо встановлення причин смерті особи, встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень, визначення психічного стану підозрюваного, встановлення статевої зрілості потерпілої особи та визначення розміру матеріальних збитків, шкоди немайнового характеру, заподіяної кримінальним правопорушенням, а тому перекладання функції призначення і так обов'язкових експертиз на суд лише затягне процес розгляду справи.

По-друге, за таких обставин не можливо забезпечити оптимізацію судових витрат на проведення судових експертиз. Адже проведення експертизи за дорученням слідчого судді або суду здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим установам із Державного бюджету України (ч. 2 ст. 122 КПК України).

По-третє, такі норми спричиняють дисбаланс сторін кримінального провадження, що тягне за собою неефективність способів захисту та правосуддя в цілому, а також протирічать засаді свободи в поданні сторонами до суду своїх доказів та доведенні їх переконливості.

По-четверте, вказані зміни ведуть до не-виправданих формальних і неформальних обмежень у використанні засобів доказування та нівелювання принципу змагальності сторін кримінального процесу.

Окрім того, проблеми правового регулювання інституту судової експертизи в кримінальному провадженні пов'язані із відсутністю процесуального статусу комплексної експертизи в новому КПК України. Як зазначає Начальник Управління експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України Л. М. Головченко, «визначення понять, підстави призначення та порядок проведення таких експертиз обов'язково повинні бути відображені й в базовому Законі» [8]. Натомість, в чинному КПК України на відміну інших процесуальних законів, статус таких експертиз нажалю до цього часу залишається не визначеним.

На нашу думку, проблеми призначення, організації та виконання комплексних експертиз, а також подолання колізій кримінального процесуального законодавства, можуть бути вирішені прийняттям законопроектів «Про судово-експертну діяльність» [9].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки. До кримінального процесуального законодавства України законодавцем були внесені значні зміни, серед яких слід виокремити процедуру призначення судових експертиз у кримінальному провадженні України.

Сформульовано авторське визначення поняття «судова експертиза», - це сукупність дій спеціально уповноваженого суб'єкта, спрямована на проведення спеціального дослідження об'єктів експертизи, що потребує глибоких знань у тій чи іншій галузі з метою передачі визначеної інформації для встановлення правосуддя.

На підставі аналізу нормативно-правових актів, що становлять правову осно-

ву здійснення судових експертиз у кримінальному провадженні, визначено що механізм регулювання цього інституту повинен забезпечуватися чіткими нормами, сформованими з урахувань потреб сучасної вітчизняної та зарубіжної практики.

Зазначено, що правові положення національного законодавства в контексті призначення судової експертизи у кримінальному провадженні, потребують свого подальшого вдосконалення. До основних проблем застосування чинних норм права віднесено, перш за все ст. 244 чинного КПК України, відповідно до якої «експерта може залучити слідчий суддя за клопотанням сторони захисту в разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта». Застосування цього положення тягне за собою ряд проблем, серед яких: санкціонування слідчим суддею процедури проведення судової експертизи є недоцільним, оскільки більшість експертиз у кримінальному провадженні є обов'язковими, а тому перекладання функції призначення і так обов'язкових експертиз на суд лише затягне процес розгляду справи; за таких обставин не можливо забезпечити оптимізацію судових витрат на проведення судових експертиз; це спричиняє дисбаланс сторін кримінального провадження, що тягне за собою неефективність способів захисту та правосуддя в цілому, а також протирічать засаді свободи в поданні сторонами до суду своїх доказів та доведенні їх переконливості; це веде до невинуватених формальних і неформальних обмежень у використанні засобів доказування та нівелювання принципу змагальності сторін кримінального процесу.

З урахуванням сучасних тенденцій розвитку судової експертології як науки існує нагальна потреба в однозначному термінологічному визначенні понятійного апарату Закону, встановлення правового статусу експе-

рта та регламентації комплексної експертизи в кримінальному провадженні.

З огляду на це, запропоновано вирішити колізійні проблеми та регламентувати інститут судової експертизи належним чином у проекті Закону України «Про судово-експертну діяльність», прийняття якого забезпечить належний рівень нормативно-правового регулювання інституту судової експертизи в Україні.

Література:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (дата звернення: 19.02.2021 року).
2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 19.02.2021 року).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 19.02.2021 року).
4. Макаренко Є.І. Проблеми призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. Право і суспільство. 2019. №3. С. 218-222.
5. Актуальні питання призначення та проведення експертиз в Україні: навч. посібник. Власова Г.П., Калачова, О.М., Кошинець, В.В., Соколова Я.А. Щербакова Г.В. Київ. Національна академія прокуратури України, 2014. 320 с.
6. Слободзян, А.П. Правові основи призначення та проведення експертиз у кримінальному провадженні. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 224–227.
7. Експертизи у судочинстві України: науково-практичний посібник. Гончаренко В.Г., Гора І.В. Київ: Юрінком Інтер. 2015. 504 с.
8. Головченко Л. М. Проблемні питання законодавчого регулювання судово-експертної діяльності. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua/42772> (дата звернення: 19.02.2021 року).
9. Про судово-експертну діяльність: проект Закону України 06.08.2013 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT0587> (дата звернення: 19.02.2021 року).

References:

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy 06.07.2005 № 2747-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2005. №35. S. 1358
2. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2016. № 31. S. 7.
3. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1697-VII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2102. №2. S. 54.
4. Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2015. №40. S. 1970.
5. Pro Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 № 776/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1998. № 20. S. 99.
6. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 № 889-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2016. №.4 S. 43.
7. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyt viiskovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 № 2011-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1991. № 15. S. 190.
8. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia derzhavnym sluzhbovtsiam materialnoi dopomohy dlia vyrishennia sotsialno-pobutovykh pytan: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.08.2016 № 500. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2016. № 65. S. 44.
9. Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia: Zakon Ukrainy vid 07.06.2001 № 2493-III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2001 № 33. S. 175.
10. Pro status narodnoho deputata Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 17.11.1992 № 2790-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1993 № 3. S. 17.

Lazebny A.M, Bozhuk I.I. Current issues of appointment of criminal forensic examinations in ukraine. – Article.

The article examines the main problematic issues in the appointment and conduct of forensic examination, which affect the timing and results of expert research, as well as the solution of these issues in the investigation of criminal proceedings.

Based on the analysis of scientific houses and legal regulations, the author's definition of the term "forensic examination" was developed. The analysis of the current criminal procedural legislation of Ukraine is carried out and the main problems and conflicting moments are determined.

The implementation of the functions and tasks of forensic examinations in the context of the detection of committed crimes, proving the guilt of specific individuals has become significantly more complicated as a result of the legal reform carried out in Ukraine. In criminal proceedings, the problem of appointing and conducting examinations has always taken place, it has been and remains quite relevant, because an important role in proving the guilt of the person who committed the crime belongs to the examination.

It is argued that it is necessary to make changes to the procedure and grounds for conducting a forensic examination, in order to avoid usurpation of such a right by the investigating judge.

The necessity of making changes to the procedure and grounds for conducting a forensic examination in order to avoid usurpation of such a right by the investigating judge is argued.

Based on the analysis of regulations that constitute the legal basis for forensic examinations in criminal proceedings, it is determined that the mechanism of regulation of this institution should be provided with clear rules, formed taking into account the needs of modern domestic and foreign practice.

It is noted that the legal provisions of national legislation in the context of the appointment of forensic examination in criminal proceedings need to be further improved. The main problems of application of current rules of law include, first of all, Art. 244 of the current CPC of Ukraine, according to which "an expert may be involved by an investigating judge at the request of the defense in case of refusal of the investigator, prosecutor to satisfy the request of the defense to involve an expert."

It is proposed to solve the problematic aspects of the terminological apparatus, determining the status of an expert and a comprehensive examination, as well as the procedure for conducting a forensic examination in criminal proceedings in the new draft Law of Ukraine "On forensic activities". The application of this provision entails a number of problems, including: sanctioning by the investigating judge of the forensic procedure is inexpedient, as most examinations in criminal proceedings are mandatory, and therefore the transfer of the function of appointment and mandatory examinations to the court will only delay affairs; in such circumstances, it is not possible to optimize court costs for forensic examinations; this causes an imbalance of the parties criminal proceedings, which entails the ineffectiveness of the methods of defense and justice in general, as well as contradict the principle of freedom in the submission of their evidence to the court and proving their persuasiveness; this leads to

unjustified formal and informal restrictions in the use of means of proof and leveling the principle of adversarial proceedings of the parties to the criminal proceedings.

Key words: expert, court, criminal proceedings, pre-trial investigation, investigating judge, investigator, judge, reforms, justice.

Лазебный А.М., Божук И.И. Актуальные вопросы назначения криминалистической судебной экспертизы в Украине. – Статья.

В статье исследованы основные проблемные вопросы при назначении и проведении судебной экс-экспертиз, что влияют на сроки и результаты экспертных исследований, а также решения этих вопросов при расследовании уголовных производств.

На основании анализа научных домик и правовой регламентации, разработаны авторские определения термина «судебная экспертиза». Проведен анализ действующего уголовного процессуального законодательства Украины и определены основные проблемы и коллизионные моменты.

С учетом современных тенденций развития судебной экспертологии как науки выделены, что существует насущная необходимость в однозначном терминологическом определении понятийного аппарата, установления правового статуса эксперта и регламентации комплексной экспертизы в уголовном процессе.

Аргументированно необходимость внесения изменений в порядок и оснований проведения судебной криминалистической экспертизы, во избежание узурпации такого права следственным судьей.

К основным проблемам применения действующих норм права отнесены, прежде всего ст. 244 действующего УПК Украины, согласно которой «эксперта может привлечь следственный судья по ходатайству стороны защиты в случае отказа следователя, прокурора в удовлетворении ходатайства стороны защиты о привлечении эксперта». Применение этого положения влечет за собой ряд проблем, среди которых: санкционирование следственным судьей процедуры проведения судебной экспертизы нецелесообразно, поскольку большинство экспертиз в уголовном производстве являются обязательными, а потому перекалывание функции назначения и так обязательных экспертиз на суд только затянет процесс рассмотрения дела; при таких обстоятельствах невозможно обеспечить оптимизацию судебных расходов на проведение судебных экспертиз; это вызывает дисбаланс сторон уголовного производства, что влечет за

собой неэффективность способов защиты и правосудия в целом, а также противоречат принципу свободы в представлении сторонами в суд своих док-зев и доведении их убедительности; это ведет к неоправданным формальным і неформальным ограничениям в использовании средств доказывания и нивелированию принципа состязательности сторон уголовного процесса.

Предложено решить проблемные аспекты терминологического аппарата, определения статуса эксперта и комплексной экспертизы, а также порядка на оснований проведения судебной экспертизы в уголовном производстве в новом проекте Закона Украины «О судебно-экспертной деятельности».

Ключевые слова: эксперт, суд уголовное производство, досудебное расследование, следственный судья, следователь, судья, реформы, правосудия.

Авторська довідка:

Лазебний Анатолій Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Університету державної фіскальної служби України.

Божук Ірина Іванівна – студентка V курсу Навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України.

Стаття надійшла до редакції: 01 березня 2021 р.